

PSZICHIKAI FELKÉSZÍTÉS

— ERKÖLCSI-POLITIKAI ÁLLAPOT

Az embert születésétől haláláig végig kísérik a félelmek. Ezzel minden egészséges embernél számolni kell. Igen nagy hibát követnénk el, ha a háborúra való felkészítésnél, a tervezésnél, a veszteségek előrejelzésénél ezt figyelmen kívül hagynánk. Már csak azért sem tehetjük, mert intő példaként, figyelmeztetésül rendelkezésünkre állnak az előző világ-háborúk veszteséglistái.

A veszteségek két nagy csoportra oszthatók. Első csoportba tartoznak azok, akik harcképességüket vagy életüket valamilyen fizikai sérülés következtében veszítették el. A második csoportba soroljuk azokat, akiknél semmilyen látható, testi sérülés nem volt tapasztalható, de valamilyen idegrendszeri károsodást szenvedtek és súlyos neurózis, neuraszténia, pszichózis stb. következtében képtelenek voltak a harctéri körülmények között a feladatok végrehajtására. A parancsnok szempontjából ugyanolyan veszteségként kellett velük is számolni, mint a súlyosan sebesültekkel. Sőt, bizonyos esetekben — ismerve az ilyen lelki betegségek tünetegyütteseit — jobban hátráltatták az alagságokat a harctevékenység végrehajtásában, mint a könnyebb vagy súlyosabb fizikai sérültek. A hadtudomány a veszteségek általunk most vizsgált formáját pszichiátriai veszteségnek nevezi. A pszichiátriai veszteséget általában az összes veszteség százalékában szokás vizsgálni. Ez az érték az I. világháború alatt viszonylag alacsony volt. Ismert tény, és nem is szükséges részletesen elemezni, hogy ebben az időben még a veszteségek túlnyomó része harctéri veszteség volt. A háttér és a frontok majdnem teljesen elkülönültek egymástól, és a pusztító eszközök hatásai is eltörpültek a következő háborúval összehasonlítva. A II. világháború adatai szerint már a pszichiátriai veszteség az összes veszteségnek nagy hányada volt.

A fegyverek korszerűsödése, hatásainak ugrásszerű növekedése mellett új tényezőként jelentkezett, hogy a lakosság nap mint nap ki volt téve a pusztító erejű légitámadások veszélyének. Ez azt jelentette, hogy a háttér és a front közötti különbségek kezdtek elmosódní. A veszteségek a lakosság körében is óriásiak voltak és ebből a pszichiátriai veszteség szintén jelentős volt. Növelte az ilyen veszteségek számát az a tényező is, hogy a polgári személyek felkészítése korántsem volt olyan mértékű, mint a fronton harcolóké, az új típusú, nagy hatású légi lámadó eszközöket nem ismerték, ezen kívül az idegi terhelhetőség tekintetében az összetétel (gyermekek, nők, idősök, betegek stb.) sokkal kedvezőtlenebb volt, mint

a harcoló alakulatoknál. Több volt a háttérországban az olyan személy is, aki már kezdeti vagy lappangó formában lelki beteg volt. Egy légitámadásból adódó megárazkodtatás az ilyen embereknél ezt a felszínre hozta vagy súlyosbította. Sajnos, mint ezt napjainkban is tapasztalhatjuk, az ilyen típusú sérülések több generáción keresztül is éreztetik káros hatásukat.

Nem kell különösebb szakértőnek lenni ahhoz, hogy világosan lássuk: milyen óriási jelentősége lehet egy tömegpusztító fegyverekkel vívott háborúban a pszichikai felkészítésnek, és ebből adódóan az ilyen jellegű veszteségek megosztásának — a mi területünkön a lakosság és a polgári védelmi alegységek vonatkozásában.

Általában, ha el akarunk kerülni vagy csökkenteni egy nem kívánatos jelenséget — jelen esetben a pszichikai veszteséget — a kiváltó okot kell megkeresni. Nem egyedüli, de döntő jelentőségű ok ebben az esetben az ember egész életét végigkísérő lelki jelenség: a félelem.

A félelemnek különböző fajtái és fokozatai vannak. Beszélhetünk ösztönös félelemről, ami velünk születik. Védekezni nem tudunk ellene: ilyen például a fájdalom hatására vagy az egyensúly hirtelen elvesztésekor bekövetkező félelem. Másfajta félelmek a megszerzett tapasztalatok, ismeretek alapján következnek be. Fokozatai a kisebb ijedtségtől a páni félelemig, pánik tevékenységig, sőt az izonyiatig terjedhetnek.

A polgári védelmi erők alkalmazásának a félelem kettős, pozitív és negatív szerepét kell vizsgálni és figyelembe venni.

A félelem kis mértékben serkentő, mozgósító hatású lehet, így lényegében elősegíti a feladatok végrehajtását, sőt segíthet legyőzni magát a félelmet kiváltó tényezőt, okot is. Bizonyos intenzitáson túl azonban a félelem károsan befolyásolja a tevékenységet, sőt olyan tüneteket produkálhat, hogy például a személy teljesen lemond a feladat végrehajtásáról, „lebénul”. cselekvőképtelenné válik, elfut, stb. Elsősorban a félelem azon formájánál következik ez be, amely a veszélyre koncentrálnál, nem a feladat végrehajtására, céljára.

A páni félelmet átélő személy nem képes az adott tevékenység végrehajtására, sőt hátráltatja társait is. Következő esetben azonban a kiváltó ok megszűnésével feloldódik a félelem is. Súlyosabb esetekben az ilyen megrázkódtatás a már előzőekben említett idegrendszeri sérülések

közvetlen kiváltó oka is lehet. Ilyenként az illetővel, mint veszteséggel kell számolni, aki hosszabb időre orvosi kezelésre szorul.

Felvetődik a kérdés, hogy a felkészítés során lehet-e valamit tenni az ilyen esetek csökkentése, a félelem leküzdése érdekében?

Legelőször azt kell leszögeznünk, hogy a félelem nem szüntethető meg, természetesen (tehát nem szégyellni való) embertulajdonság. Viszont, lehetséges és szükséges a félelmen való uralkodás, intenzitásának olyan korlátozása, hogy a külső és belső tünetek ne gátolják meg a szükséges tevékenység eredményes végrehajtását.

Amikor le akarjuk küzdeni a félelem súlyosabb formáit, először meg kell kerülnünk azokat a külső és belső tényezőket, amelyek mint a félelemérzetet befolyásoló hatások jönnek számításba.

Belső tényezők: erkölcsi-politikai, pszichikai tulajdonságok; kialvatlanság, kétség, fizikailag leromlott állapot; nem megfelelő ruházat (hidegérzet), felszerelés; letargia, túlérzékeny idegrendszer; nem megfelelő szakmai képzettség, tudatlanság, tapasztalatlanság; tevékenységre vonatkozó jelentősebb motiváció hiánya; önbizalom, saját erőbe vetett hit hiánya.

Külső (a cselekvő személytől függetlenül) félelemérzetet növelő tényezők:

— az ismeretlen dolgoktól (fegyverektől) való félelem; meglepetésszerű hatások (támadás); a veszély fajtája, nagysága, helyzete, környezete, melyben a veszély lép; elhúzódó nehéz (reménytelennek érzett) mentési, mentesítési munkálatok; besültek, holttestek látványa és más kárterületen jelentkező borzalmak, uncigató kiváltó szokatlan látvány, hang, szag, a társakhoz fűződő emocionális viszony és a parancsnok iránti bizalmatlanság.

Mind a külső, mind a belső tényezők között találunk olyanokat, melyek tevékeny, változtatni nem tudunk rajtuk: érzékeny idegrendszer, a kárterület látványa, első atomcsapás előtt az ismeretlenről való félelem.

A parancsnokok és a politikai munkatársak feladata az, hogy azoknak a tényezőknek a lefaragásával, csökkentésével, amelyek a lehetséges, mindent megtegyenek a rosz intenzitású félelmek, és az ezelő adódó káros jelenségek elkerüléséért.

Ezekből a változtatható tényezőkből emelném azt, amelyet a legfontosabbnak tartok: az erkölcsi-politikai, pszichikai tulajdonságok fejlesztése. Ezeknek a tulajdonságoknak a kialakítása — ame-

biztosítják a polgári védelmi feladatok ön-feláldozó végrehajtását — a politikai munka feladatai közé tartozik. Milyen jellegűek ezek a tulajdonságok? A legfontosabb összetevők:

— eszmei szilárdság, a párthoz és a szocializmus építéséhez való hűség; hazaszeretet, a haza ellenségeinek gyűlölete; elszántság a feladat végrehajtására; pozitív jellembeli tulajdonságok; megfelelő akarati tulajdonságok: határozottság, aktivitás, kitartás, bátorság (hősiesség), feyelmezettség.

Ezek a tulajdonságok komplex módon, a feladatok áldozatkész, hozzáértő végrehajtásában, a félelemérzetten való uralkodás képességében nyilvánulnak meg.

Persze, nem szabad elfelejteni, hogy az erkölcsi, pszichikai tulajdonságok — valamint a saját erő és lehetőség megítélésének bázisa: az egészség, fizikai épség és kitartás, tapasztalat, szaktudás, képességek és intelligencia. Ezek megléte nélkül a legteljesebb politikai munka sem lehet eléggé hatásos.

Békében, a kiképzés időszakában a politikai és pártmunkásoknak az eszmei szilárdság, a párthoz és a szocializmushoz való hűség elmélyítésére, a hazaszeretetre való nevelésre kell a fő figyelmet fordítani, mert ez a pszichikai felkészítést is szolgálja. Minden szintű parancsnok, munkahelyi vezető és oktató feladata, hogy a vezetés eszközeivel alakítsa, formálja a beosztottak (oktatottak) jellembeli tulajdonságait úgy, hogy a pozitív jellemvonások kialakítása segítse elő majd a nehéz, bonyolult körülmények között is a helytállást.

Az akarati tulajdonságok kialakítására, erősítésére jól felhasználhatók a kiképzés adta lehetőségek, különösen a gyakorló, a csoportos, a törzsfoglalkozások és a gyakorlatok. Ezenkívül a parancsnokok (vezetők) megfelelő követelmények támasztásával, a végrehajtás ellenőrzésével, célzerű feladatszabással fejleszthetik beosztottaik határozottságát, kitartását, fegyelmzettségét.

Háborús veszélyhelyzetben minden parancsnok, politikai és pártmunkás kötelessége, az emberekkel való állandó érintkezés, hangulatuk, erkölcsi, politikai, pszichikai állapotuk figyelemmel kísérése, valamint az a meggyőződés kialakítása, hogy adott esetben megfelelő segítséget kaphatnak. A parancsnok iránti bizalom és a segítség lehetőségének tudata erőt ad az embereknek a nehézségek elviseléséhez, és a félelem fékentartásához. A parancsnok nehéz helyzetekben tanúsított helyes magatartása, nyugalma átragad a beosztottakra, megakadályozhatja a pánikhelyzetek kialakulását.

Nagyon fontos, hogy a pszichikai felkészítést ne csak a politikai és pártmunkások tartásuk feladatuknak, hanem legyen ez része az egész polgári védelmi kiképzési folyamatnak, beépülve az egyes foglalkozások célrendszerébe.

A legfontosabb ezen a téren annak a tudatnak a kialakítása, hogy a korszerű tömegpusztító fegyverek elleni védelemnek van értelme. Erre megvannak a módszereink, eszközeink, és az embereknek reális lehetőségei vannak a támadás túlélésére.

Zellei Gábor

Fokozott tervszerűséggel, gondossággal

„A politikai helyettesek szakmapolitikai kiképzésének tapasztalatairól és feladatairól” szóló cikkben a szerző alaposan és eléggé sokrétűen elemzi a polgári védelem rendszerében folyó politikai tevékenységet, s érthetően fogalmazza a tennivalókat is. A cikk megjelentetésének időpontja is kedvező, mert az 1982-es esztendő tervezéséhez nyújt használható gondolatokat. Az olvasót különös tekintettel a politikai munka szervezettségének további tökéletesítésére ösztönzi, amely elengedhetetlen feltétele a továbblépésnek.

Vitathatatlan, hogy a politikai munka továbbfejlesztését a polgári védelem területén a célokra, az eredményekre figyelve, a gyakorlatok során felismert és változást igénylő jelenségekre kell alapozni. 1977-ben a polgári védelmi egységekben, alegységekben — Szolnok megyében is — létrehozott politikai helyettesi hálózat egyik fontos eredménye, hogy kialakult a szemléletbeli egység a munka főbb tennivalóiban.

Sikerült viszonylag gyorsan felismerni, hogy a politikai helyettesi tevékenység nem lehet parttalan. Minden mozzanatának a polgári védelem konkrét egységére, alegységére kell irányulnia.

A munka tartalmát pedig a kiképzési terv alapján a területileg illetékes pártszervek irányításával a polgári védelmi parancsnok szabja meg. A politikai helyettes a polgári védelem adott kollektívájában dolgozó kommunistákra, KISZ-tagokra, szakszervezeti tagokra támaszkodva szervezi, irányítja és valósítja meg a politikai feladatokat. A „Jászság '79”-es fedőnevű polgári védelmi gyakorlat is azt bizonyította, hogy a koncepció szerint lehetséges a kiképzés, a gyakorlat folyamatában sokrétűen jelentkező politikai munkában a célirányosságot, tervszerűséget és mindezek következményeként az eredményességet biztosítani.

Cáfolhatatlan tény, hogy a politikai helyettesek kiképzésének színvonala a polgári védelmi kollektívában folyó politikai tevékenységnek is kulcskérdése. Szolnok megyében a politikai helyettesi hálózat létrehozása csaknem egybeesett a „Jászság '79”-es fedőnevű polgári védelmi gyakorlatra történt felkészüléssel, amely megkülönböztetett energiát igényelt a frissen beállított politikai helyettesektől. Felkészítésük a megyei pártbizottság, a városi, járási, községi pártszervek, polgári védelmi parancsnokok, törzsparancsnokok koordinált és célirányos munkájával úgy vált lehetségessé, hogy az elméleti felkészítést igen gyorsan követte a gyakorlati megvalósulás, majd a tapasztalatok elemzése, a szükséges korrekciók elvégzése, az új feladatok kijelölése.

